

Joyce's syntax with its function as a repeller and lexical innovations with its function as an attractor. In «Finnegans Wake» chaotic destabilizing processes dominate whereas order is «in the eyes of the mediator». In other words it is established or perceived by a specific recipient (a reader and/or a professional scholar).

Key words: non-linear dynamic system, orderly chaos, fractal, bifurcation, irreversibility, autoreflexivity, self-organization, chaosmos, evolution.

Стаття надійшла до редколегії
30.03.2016 р.

УДК 811.112.2'25:811.112.2'38

Людмила Бондарук

Вербальна актуалізація снобізму як соціальної, психологічної та лінгвопоетичної категорії

У статті снобізм потрактовано як багатоаспектну категорію, яка відображає способи адаптації індивіда в соціумі, як манеру презентувати себе й оцінювати інших, а також як шлях до самопізнання та самоідентифікації. Снобізм розглянуто в межах психоаналізу тексту, який дає можливість розкрити авторське світобачення. Проаналізовано вербальні репрезентанти категорії снобізму, що розкривають його багатозначність. Категорію снобізму досліджено на прикладі другої частини «À l'ombre des jeunes filles en fleurs» епопеї «À la recherche du temps perdu» Марселя Пруста. Стверджено, що поняття «снобізм» не статичне, а динамічне як у свідомості й поведінці людини, так і в суспільстві загалом. Воно наповнюється новими значеннями в процесі пізнання, сприйняття, в оцінці себе й інших. Вербальними репрезентантами поняття «снобізм» слугують *модель поведінки, демонстрація різних іпостасей, нав'язування стереотипів, відповідність / невідповідність соціальному прошарку, маніпуляція*, які розкривають його як соціальну, психологічну й філософську категорії та вводять у систему бінарних опозицій *снобізм / вада – доброта / чесноти*. Дослідження багатоаспектності снобізму викликано тим, що він не перестає бути актуальним у сучасному суспільстві, трансформуючись у різновиди, як, наприклад, «офісний снобізм», «прихований снобізм», «професійний снобізм» й ін.

Ключові слова: снобізм, категорія, психоаналіз, пізнання, вербальний репрезентант, бінарна опозиція.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасних наукових розвідках поняття снобізму розглядають переважно як соціальну та психологічну проблему, тобто снобізм потрактовано як спосіб адаптації людини в суспільстві, як манеру презентувати себе чи оцінювати інших. Снобізм не виник несподівано та не зникав, він існує стільки, скільки існує домінантність одного прошарку суспільства чи особистості над іншими, набуваючи нових форм і проявів. І до сьогодні снобізм проникає в усі соціальні відносини, змушує людину реагувати / не реагувати на них. Однак в енциклопедичних і тлумачних словниках термін «снобізм» трактують досить узагальнено. Саме тому в цій статті розглянемо поняття «снобізм» як багатоаспектну й багатозначну категорію, залучивши доробки відомих письменників, зокрема Марселя Пруста.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У соціально-психологічному аспекті феномен снобізму трактують як бажання індивіда наслідувати певний ідеал, який, на його думку, «comme il faut» в усіх відношеннях, розпізнавати собі подібних, відмежовувати «недостойних». Насправді це прояв нездатності до самооцінки й самопізнання, залежності від оцінки інших. Звідси протиріччя – позбутися снобізму можна лише за допомогою самопізнання, саморозвитку, вироблення власних моральних цінностей. Традиційно снобам протиставляються інтелектуальні, творчі особистості. Саме тому, напевно, ряд письменників прагнули пояснити це поняття.

Особливо цією проблемою зацікавилися письменники середини XIX – початку XX ст., тобто в особливо відчутний період кризи між особистістю й суспільством, крахом раціонального та необхідності духовного. Так, проблему снобізму розкривали такі письменники, як В. М. Теккерей (1811–1863), Т. Гарді (1840–1928), Г. Джеймс (1843–1916), О. Уайльд (1854–1900), Дж. Б. Шоу (1856–1950), Р. Роллан (1866–1944), М. Пруст (1871–1922), Ж. Амаду (1912–2001). В. М. Теккерей у своїй роботі «Книга снобів»

трактує снобізм як явище з багатовіковими традиціями, як найбільшу ваду англійського суспільства. Тема снобізму є наскрізною всієї епопеї «У пошуках утраченого часу» Марселя Пруста.

Снобізм як соціально-психологічну та філософську категорію розкрито в роботах Моріса Мерло-Понті (1908–1961), французького філософа, автора теорії феноменології й екзистенціалізму, пізніше – його учня Жіля Делезу (1925–1995), філософа, психоаналітика й дослідника Пруста. Так, Ж. Делез зазначав, що світські люди не живуть, не діють, а роблять знаки, які вдовольняють їхні почуття снобізму та за якими легко приховатися [3, с. 30]. Снобізм як міметичну (наслідувальну) дію описав Рене Жирар (1923–2015). Болгарська й французька письменниця Юлія Крістева, автор робіт з інтертекстуальності, розглядала снобізм у форматі психоаналізу тексту. К. В. Бірічова описала снобізм як манеру пристосування до Іншого та до самого себе. Так, вона зазначає, що «пристосування до точки зору Іншого в межах проблеми розуміння є одночасно і пристосування до самого себе, більш детальним роз'ясненням власної онтологічної ситуації, оскільки в такому взаємному пристосуванні відбувається творчість смислу, який є онтологічною основою, активністю суб'єкта» [1, с. 191].

Мета й завдання статті. У Марселя Пруста особливе місце посідає проблема самопізнання через творчість, пошук істини, усвідомлення власного призначення в житті за допомогою його споглядання, вияв свідомого через несвідоме. Пруст розкриває «не події, які впливають на розвиток суспільства, а ті психологічні процеси, які визначають його стан» [2, с. 67]. **Мета статті** – дослідити, як поняття «снобізм» формує авторське філософське сприйняття себе й інших у навколишньому світі, а основні **завдання** – це, по-перше, проаналізувати поняття «снобізм» як багатоаспектну та багатозначну категорію; по-друге, проаналізувати, як соціально-психологічний феномен снобізму трактується з лінгво-поетичних позицій в авторській інтерпретації Марселя Пруста; по-третє, якими вербальними репрезентантами актуалізується вказаний феномен.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Термін «сноб» походить від англійського скорочення «*s. nob. (noble)*» (латин. *sine nobilitate*) – незнатного походження, на противагу *noble* – знатного походження, у французькій мові *noble* – дворянський, благородний. Таку помітку ставили в університетських журналах для вказівки сімейного походження.

Енциклопедичний словник французької мови *Le Maxidico* так трактує ці поняття:

Snob – se dit d'une personne qui cherche à adopter les manières, les goûts, etc, représentant selon elle l'idéal de la distinction, тобто особа, яка намагається адаптувати манери, смаки тощо, що, на її думку, є ідеалом відмінності, розрізнення.

Snobisme – comportement snob – поведінка сноба [5, с.1021].

В енциклопедичному словнику *Le Petit Larousse* доповнюється:

Snobisme – admiration pour tout ce qui est à la vogue dans les milieux tenus pour distinguer, тобто захоплення всім, що є модним у певному середовищі, щоб виділитися.

Snober – tenir qqn, qch de haut, avec mépris, en l'évinçant, en le rejetant ou en l'évitant d'un air supérieur – сприймати когось або щось презирливо, відхиляючи або уникаючи зі зверхнім виглядом [6, с. 943].

Отже, за визначеннями енциклопедичних словників, термін «снобізм» – це модель поведінки, яка демонструє або захоплення, або презирство всім тим, що притамане вищому суспільству. В українській мові він актуалізується іменниками «сноб» (особа) та «снобізм» – явище, у французькій – відповідно, іменниками «*snob*», «*snobisme*», а також дієсловом «*snober*», якого немає в українській мові.

Як ми вже зазначали, у художній літературі письменники трактують цей термін набагато глибше, пов'язуючи його із внутрішніми переживаннями своїх персонажів, як спосіб адаптації до кризових ситуацій суспільства та як спосіб пізнання.

Для аналізу оберемо другу частину «*À l'ombre des jeunes filles en fleurs*» – «У затінку дівчат-квіток» із відомої епопеї Марселя Пруста «*À la recherche du temps perdu*» – «У пошуках утраченого часу». Вибір вказаної частини є довільним, оскільки тема снобізму описується автором в усій епопеї.

Книга «*À l'ombre des jeunes filles en fleurs*», за яку Марсель Пруст отримав Гонкурівську премію, уперше опублікована у Франції 1919 р. й перекладена українською мовою Анатолем Перепадею 1998 р. Події книги розгортаються в 1895–1897 рр., коли головному героєві Марселю (він же наратор) було 15–17 років. Це роки, які збігаються з перехідним кризовим періодом не лише в суспільстві, а й у житті хлопця. Марсель задумується над тим, що в різні періоди життя люди демонструють різні прояви своєї сутності. Наприклад, Сванн у Комбре й Сванн у Парижі був ніби іншою людиною. Сванн демонструє різні прояви своєї сутності:

...comme certains israélites, l'ancien ami de mes parents avait pu présenter tour à tour les états successifs par où avaient passé ceux de sa race, depuis le snobisme le plus naïf et la plus grossière goujaterie, jusqu'à la plus fine politesse [7, с. 8; 4, с. 6].

Указаний приклад доповнює новими значеннями французьке дієслово «*snober*» – демонструвати різні іпостасі, а також протиставлення «*бути снобом*» – «*бути самим собою*».

Марсель розуміє, що така лицемірна поведінка зумовлена всюдисутністю снобізму у французькому суспільстві:

Et en cela le gouvernement de la République ne se trompait pas. C'est d'abord parce qu'une certaine aristocratie, élevée dès l'enfance à considérer son nom comme un avantage intérieur que rien ne peut lui enlever (et dont ses pairs, ou ceux qui sont de naissance plus haute encore, connaissent assez exactement la valeur), sait qu'elle peut s'éviter, car ils ne lui ajouteraient rien, les efforts que sans résultat ultérieur appréciable font tant de bourgeois pour ne professer que des opinions bien portées et ne fréquenter que des gens bien pensants [7, с. 12].

У цьому прикладі дієслово «*snober*» актуалізується дієсловами-експлікаторами «*бути вихованим на пошани до свого роду*», «*знатися лише з добромисним людом*» [4, с. 8].

Хлопець спостерігає, що представник одного прошарку суспільства улещує перед ще вищим собі: аристократи – перед вельможами, міщани й буржуазія – перед аристократами, простий люд – перед міщанами:

...soucieuse de se grandir aux yeux des familles princières ou ducales au-dessous desquelles elle est immédiatement située, cette aristocratie sait qu'elle ne le peut qu'en augmentant son nom de ce qu'il ne contenait pas, de ce qui fait qu'à nom égal, elle prévaudra: une influence politique, une réputation littéraire ou artistique, une grande fortune [7, с. 12].

Дієслово «*snober*» актуалізується новими дієсловами-експлікаторами «*піднестися в очах інших*», «*прикрасити своє ім'я*», «*добитися мети*» [4, с. 8].

Таке піддобрювання зумовлене лише корисливими бажаннями:

Et les frais dont elle se dispense à l'égard de l'inutile hobereau recherché des bourgeois et de la stérile amitié duquel un prince ne lui saurait aucun gré, elle les prodiguera aux hommes politiques, fussent-ils francs-maçons, qui peuvent faire arriver dans les ambassades ou patronner dans les élections, aux artistes ou aux savants dont l'appui aide à «percer» dans la branche où ils priment, à tous ceux enfin qui sont en mesure de conférer une illustration nouvelle ou de faire réussir un riche mariage [7, с. 12].

Дієслово «*snober*» актуалізується дієсловами-антонімами «*цуратися*» / «*цінувати знайомство*» [4, с. 8–9].

Снобізм стає звичною поведінкою. Так уважає навіть куховарка Франзуаза:

Pour Françoise, Mme de Villeparisis avait donc à se faire pardonner d'être noble. Mais, en France du moins, c'est justement le talent, comme la seule occupation, des grands seigneurs et des grandes dames [7, с. 119].

Дієслово «*snober*» актуалізується ще однією парою дієслів-антонімів «*спокутувати високе становище*» / «*виявляти талант великих панів і панії*» [4, с. 219]. Актуалізується іменник «*снобізм*» як «*маскулінний / фемінінний снобізм*», тобто акцентуються гендерні особливості.

Наратор зазначає, що снобізм проникає не лише в соціум, а й у сімейні стосунки. Нав'язування своєї думки батьками й іншими є настільки сильним, що Марсель перестає зважати на свої бажання та залежить лише від інших:

... l'idée de leur faire de la peine m'en causait à moi-même une, à travers laquelle la vie ne m'apparaissait plus comme ayant pour but la vérité, mais la tendresse, et ne me semblait plus bonne ou mauvaise que selon que mes parents seraient heureux ou malheureux. ... Mais alors cette sorte d'obligation d'avoir du plaisir me semblait bien lourde [7, с. 22; 4, с. 15].

У цьому прикладі дієслово «*snober*» доповнюється дієсловом «*залежати від думки інших*». У прикладі вказується на наявність снобізму в стосунках батьки / діти.

Марсель-наратор розкриває ще й іншу сутність снобізму. Часто людина талановита недооцінює своїх заслуг або ж зумисне їх применшує, лицемірить перед кимось знатнішим, щоб отримати зиск від свого таланту, як, наприклад, письменник Бергготт:

Certes, maintenant il avait appris par le suffrage des autres qu'il avait du génie, à côté de quoi la situation dans le monde et les positions officielles ne sont rien. Il avait appris qu'il avait du génie, mais il ne le croyait pas puisqu'il continuait à simuler la déférence envers des écrivains médiocres pour arriver à être prochainement académicien, alors que l'Académie ou le faubourg Saint-Germain n'ont pas plus à voir avec la part de l'Esprit éternel laquelle est l'auteur des livres de Bergotte qu'avec le principe de causalité ou l'idée de Dieu [7, с. 162].

Тут дієслово «*snober*» транслюється дієсловами-антонімами «*недооцінювати себе*» / «*шанобливо ставитися до інших*» із корисливих цілей [4, с. 107], тобто «*маніпулювати*».

Однак повз увагу наратора не промайнув той факт, що не всім людям притаманний снобізм. Навіть ті, хто мав би його демонструвати (наприклад, така титулована особа, як маркіз де Норпуа), унаслідок

звички й внутрішньої гармонії можуть бути благородними, незалежно від середовища, у якому та з ким вони перебувають:

Ma mère s'émerveillait qu'il fût si exact quoique si occupé, si aimable quoique si répandu, sans songer que les «quoique» sont toujours des «parce que» méconnus, et que (de même que les vieillards sont étonnants pour leur âge, les rois pleins de simplicité, et les provinciaux au courant de tout) c'était les mêmes habitudes qui permettaient à M. de Norpois de satisfaire à tant d'occupations et d'être si ordonné dans ses réponses, de plaire dans le monde et d'être aimable avec nous [7, с. 16].

Дієслову «snober» протиставляється дієслово «бути милим і чемним» [4, с. 11].

Прикладом людини знатного роду й разом із тим позбавленої всякого снобізму є маркіз де Сен-Лу-ан-Бре. Він ламав усі стереотипи. Незважаючи на те, що його вважали «знудженим аристократом», маркіз годинами просиджував за Ніцше та Прудоном, був одним із захоплених інтелектуалів, які «запоєм» читають і які в полоні високих дум:

«Bon, me dis-je, je me suis déjà trompé sur lui, j'avais été victime d'un mirage, mais je n'ai triomphé du premier que pour tomber dans un second car c'est un grand seigneur féru de noblesse et cherchant à le dissimuler» [7, с. 165].

Дієслово «snober» доповнюється дієсловами-антонімами «пишатися / приховувати свій під» [4, с. 249].

Із цього прикладу стає очевидно, що снобізм нав'язує поведінку бути «comme il faut», а не тим, ким хочеться бути насправді. Марселеві було навіть прикро, що Робер не дотримувався належної поведінки й тому не став йому прикладом:

... Robert de Saint-Loup au lieu de se contenter d'être le fils de son père, au lieu d'être capable de me guider dans le roman démodé qu'avait été l'existence de celui-ci, se fût élevé jusqu'à l'amour de Nietzsche et de Proudhon [7, с. 165; 4, с. 249].

Дієслово «snober» набуває нових значень – «нав'язувати стереотип поведінки» та «дотримуватися стереотипної поведінки».

Розмірковуючи над життям батька Робера де Сен-Лу, графа де Марсанта, який «кохався в полюванні та верхогонах», Марсель шкодував, що він зміг би навіть зрозуміти захоплення літературою та мистецтвом свого сина, а отже, пишатися ним:

Il était lui-même un homme intelligent, excédant les bornes de sa vie d'homme du monde. Il n'avait guère eu le temps de connaître son fils, mais avait souhaité qu'il valût mieux que lui. Et je crois bien que contrairement au reste de la famille, il l'eût admiré, se fût réjoui qu'il délaissât ce qui avait fait ses minces divertissements pour d'austères méditations, et, sans en rien dire, dans sa modestie de grand seigneur spirituel, eût lu en cachette les auteurs favoris de son fils pour apprécier de combien Robert lui était supérieur [7, с. 165; 4, с. 249].

Дієслову «snober» протиставляється дієслово «ламати стереотипи» й указується на стосунки «батьки / діти».

Докоряючи Роберові де Сен-Лу в тому, що він не відповідає «нормі поведінки сина-вельможі» та таким чином не може бути йому прикладом, сам Марсель не вважав себе снобом:

Quand Bloch me parla de la crise de snobisme que je devais traverser et me demanda de lui avouer que j'étais snob, j'aurais pu lui répondre : « Si je l'étais, je ne te fréquenterais pas » [7, с. 179; 4, с. 259].

Марсель розмірковує над поняттям снобізму, хто є снобом, зіставляє / протиставляє себе зі снобом. Він розуміє, що снобізм – поняття не статичне, а динамічне в житті і суспільства, і людини.

Наратор зауважує, що в житті суспільства, сім'ї, особистості немає нічого стабільного, становище людей, ситуації та їхні оцінки з часом змінюються:

Au temps de ma petite enfance, tout ce qui appartenait à la société conservatrice était mondain, et dans un salon bien posé on n'eût pas pu recevoir un républicain. Les personnes qui vivaient dans un tel milieu s'imaginaient que l'impossibilité de jamais inviter un «opportuniste», à plus forte raison un affreux « radical », était une chose qui durerait toujours, comme les lampes à huile et les omnibus à chevaux. Mais pareille aux kaléidoscopes qui tournent de temps en temps, la société place successivement de façon différente des éléments qu'on avait cru immuables et compose une autre figure [7, р. 113; 4, с. 74].

Яким би спокійним чи стабільним не був певний період життя – зміни неминучі:

Cela n'empêche pas que chaque fois que la société est momentanément immobile, ceux qui y vivent s'imaginent qu'aucun changement n'aura plus lieu, de même qu'ayant vu commencer le téléphone, ils ne veulent pas croire à l'aéroplane [7, р. 113].

Поняттю «snobisme» – «консервативність», «застій» протиставляється іменник «зміни» [4, с. 74].

Змальовуючи снобізм як явище негативне, яке призводить до маніпуляцій над собою й над іншими, наратор указує ще й на те, що нічого не можна сприймати однозначно. Усе має свою протилежність. Протилежності – це ознаки цілого:

Dans l'humanité, la fréquence des vertus identiques pour tous n'est pas plus merveilleuse que la multiplicité des défauts particuliers à chacun. Sans doute ce n'est pas le bon sens qui est « la chose du monde la plus répandue », c'est la bonté. ... La personne la plus parfaite a un certain défaut qui choque ou qui met en rage [7, с. 178; 4, с. 256].

Наратор дає настанову, що будь-яке явище, ситуацію, людину потрібно оцінювати як єдність негативного / позитивного:

Mais la variété des défauts n'est pas moins admirable que la similitude des vertus ...

...Chacun de nos amis a tellement ses défauts que pour continuer à l'aimer nous sommes obligés d'essayer de nous consoler d'eux – en pensant à son talent, à sa bonté, à sa tendresse – ou plutôt de ne pas en tenir compte en déployant pour cela toute notre bonne volonté [7, с. 178; 4, с. 256–257].

Іменнику « *snobisme* » – «вада» протиставляється іменник «*честоти*».

Теж саме стосується оцінки самого себе. Уявлення про себе не завжди збігається з оцінкою інших. Говорити про свої вади – це «поєднувати втіху сповіді з утіхою розгрішення» [4, с. 258]. Наратор наголошує, що потрібно стежити за тим, що й кому ми говоримо, щоб не спричинити роздратування невідповідності між нашим уявленням про себе та нашими словами.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, снобізм як соціальна категорія розкриває спосіб адаптації індивіда в суспільстві. Снобізм як психологічна категорія розкриває нездатність відмежувати себе від стереотипної поведінки, залежність від оцінки інших. В епопеї Марселя Пруста «У пошуках утраченого часу» снобізм є одним із наскрізних мотивів, який показує шлях головного героя до самопізнання й самостановлення. У цій статті ми послуговувалися лише однією частиною епопеї, тому перспективним є подальше дослідження категорії снобізму в усіх частинах, оскільки Марсель Пруст із кожним прикладом доповнює чи деталізує попередні значення.

Як ми зазначали, снобізм не перестає бути актуальним у сучасному суспільстві, трансформуючись чи маскуючись у різні форми. Виникають такі поняття, як «професійний снобізм», «офісний снобізм», «скритий снобізм», «духовний снобізм», дослідження яких також є перспективним.

Джерела та література

1. Биричева Е. В. Субъект как несубстанциальное основание бытия: концепция «приспособления»: монография / Е. В. Биричева. – М.: Изд-во «Директ-Медиа», 2014. – 207 с.
2. Бондарук Л. В. Символ у багаторівневій структурі тексту: Марсель Пруст, Моріс Метерлінк: монографія / Л. В. Бондарук. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2015. – 336 с.
3. Делез Ж. Марсель Пруст и знаки / Жиль Делез. – СПб.: Алетейя, 1999. – 190 с.
4. Пруст М. У пошуках утраченого часу. У затінку дівчат-квіток / Марсель Пруст; пер. з фр.: А. Перепада. – К.: Золоті ворота, 2012. – 443 с.
5. Le Maxidico. Dictionnaire encyclopédique de la langue française. – Paris: Édition de la Connaissance, 1996. – 1720 p.
6. Le Petit Larousse. Dictionnaire encyclopédique. – Paris: Larousse, 1995. – 1786 p.
7. Proust M. «À l'ombre des jeunes filles en fleurs» (À la recherche du temps perdu) [Electronic resource] / Marcel Proust. – Paris: Gallimard, 1919. – 230 p. – Mode of access: https://fr.wikisource.org/wiki/À_l'ombre_des_jeunes_filles_en_fleurs/Texte_entier

Бондарук Людмила. Вербальная актуализация снобизма как социальной, психологической и лингво-поэтической категории. В данной статье снобизм рассматривается как многоаспектная категория, которая отображает способы адаптации индивида в социуме, как манера презентации себя и оценки других, а также как путь к самопознанию и самоидентификации. Снобизм рассматривается в рамках психоанализа текста, который дает возможность раскрыть авторское мировоззрение. Анализируются вербальные репрезентанты категории снобизма, которые раскрывают его многозначность. Категория снобизма рассматривается на примере второй части «À l'ombre des jeunes filles en fleurs» эпопеи «À la recherche du temps perdu» Марселя Пруста. Автор утверждает, что понятие «снобизм» не статичное, а динамичное как в сознании и поведении человека, так и в обществе в целом. Оно наполняется новыми значениями в процессе познания, восприятия, оценки себя и других. Вербальными репрезентантами понятия «снобизм» выступают *модель поведения, демонстрация разных ипостасей, навязывание стереотипов, соответствие / несоответствие социальному кругу, манипуляция*, которые раскрывают его как социальную, психологическую и философскую категории и вводят его в систему бинарных оппозиций *снобизм / изъян – доброта / добродетель*. Исследование многоаспектности снобизма вызвано тем, что он не перестает быть

актуальним в сучасному світі, трансформуючись в різноманітності, як, наприклад, «офісний снобізм», «схований снобізм», «професійний снобізм» і др.

Ключеві слова: снобізм, категорія, психоаналіз, пізнання, вербальний репрезентант, бінарна опозиція.

Bondaruk Liudmyla. Verbal Actualization of Snobbery as a Social, Psychological and Linguistic-Poetic Category. In the article snobbery is seen as a multifaceted category that displays the adaptation methods of the person in the society, as the manner of presentation of him/herself and perception of the evaluation of others, as well as a way to self-cognition and self-identification. Snobbery is investigated in the psychoanalytic text, which makes it possible to reveal the author's worldview. Verbal means of representation of snobbery category are analyzed which reveal its ambiguity. The second part of «À l'ombre des jeunes filles en fleurs» epic «À la recherche du temps perdu» Marcel Proust was chosen to investigate snobbery category. The author proves that the concept of «snobbery» is not static but dynamic in the minds and behavior of the person as well as in the whole society. It receives new meanings and values in the process of cognition, perception, evaluation of him/herself and others. Marcel Proust identifies the concept of snobbery in : *behavioral model, the demonstration of different incarnations, the imposition of stereotypes that belong/do not belong to certain social circle, manipulation*, which reveal it as a social, psychological and philosophical category and lead it into the system of binary oppositions: *snobbery / flaw – kindness / goodness*. The research of the multidimensional snobbery is caused by the fact that it is relevant in today's world, being transformed into varieties such as «office snobbery», «hidden snobbery», «professional snobbery», etc.

Key words: snobbery, category, psychoanalysis, cognition, verbal representant, binary opposition.

Стаття надійшла до редколегії
28.03.2016 р.

УДК 81'42(73)

Юлія Денисюк

Жанрова палітра американського президентського дискурсу

У статті розглянуто сучасний американський президентський дискурс як особливе утворення, яке вербалізується в текстах різних жанрів, що виформувались у комунікативному просторі соціального інституту президента. Президентський дискурс розглядають як інтелектуально-комунікативне явище в соціально-культурному контексті. Досліджено чотири основні підходи до аналізу президентського дискурсу як вияву соціальної взаємодії: 1) аналіз визначення президентського дискурсу в соціально-культурному контексті; 2) аналіз особливостей президентського дискурсу як вияву соціальної взаємодії; 3) аналіз основних учасників та формування модельної структури дискурсу; 4) аналіз ознак палітри мовленнєвих жанрів президентського дискурсу та процесу їх формування як вираження соціальної взаємодії. Запропоновано поділ мовленнєвих жанрів президентського дискурсу на облігаторні та факультативні. До облігаторних належать прокламації та розпорядчі накази, адміністративні накази, реорганізаційні плани, президентські директиви, виконавчі угоди, а до факультативних – заяви, інтерв'ю, виступи, зустрічі, письмові звернення неофіційного характеру, телефонні розмови.

Ключові слова: соціальний інститут президента, президентський дискурс, інституційний дискурс, жанр, облігаторний / факультативний жанр, комунікативна модель.

Постановка наукової проблеми та її значення. Важлива роль соціального інституту президента в суспільному житті США надає вагомості й вивченню президентського дискурсу. У межах сучасної когнітивно-дискурсивної парадигми мовознавчих досліджень актуальним є вивчення різних типів дискурсів, зокрема з погляду їх жанрової репрезентації. Оскільки американський президентський дискурс ще не був об'єктом спеціальних мовознавчих студій, то його вивчення як підтипу інституційного дискурсу, який уключає низку мовленнєвих жанрів, уможливить отримання нового знання про особливості мовленнєвої взаємодії в комунікативних ситуаціях спілкування, породжених соціальним інститутом президента.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання президентського дискурсу як підтипу інституційного й виокремлення його жанрової палітри є ще недослідженим, хоча інституційний дискурс розглядало багато науковців. Серед них – Н. І. Андрейчук, М. М. Бахтін, Ф. С. Бацевич, В. І. Карасик, М. Л. Макаров та ін.

© Денисюк Ю., 2016